

TÜRKİYE JEOPOLİTİĞİ

DR. MUHAMMET BAHADIR

JEOPOLİTİK

2020

M. BAHADIR

KAYNAKLAR

1. **Siyasi Coğrafya (Süha GÖNEY) ,**
2. **Coğrafyanın Siyasal Gücü (Kamil GÜNEL),**
3. **Siyasi Coğrafya (Ramazan ÖZEY)**
4. **Jeopolitik Duyarlılık (Ramazan ÖZEY).**
5. **Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği (İbrahim ATALAY)**
6. **Jeopolitik Dergisi (ASAM)**
7. **Erol Manisalının kitapları (Stratejik Araştırma Dergileri)**
8. **Coğrafya ve Jeopolitik (Colin S.)**
9. **Tarihi Coğrafya (Osman GÜMÜŞÇÜ)**
10. **Jeopolitik ve Jeokültür (Immanuel WALLERSTAIN)**

KONULAR

- Giriş
  - Konusu, İnceleme alanı
  - Jeopolitik ve Siyasal Coğrafya
  - Tarihsel Gelişimi
- Siyasal Coğrafya ile İlgili Başlıca Görüşler
- Siyasal Coğrafyayı Etkileyen Coğrafi Faktörler (Siyasi Coğ. Unsurları)
  - Fiziksel Etkenler : *Alan, *Sınır, *Biçim, *Konum, *vd.
  - Beşeri Etkenler : * Nüfus, *Yerleşme
  - Ekonomik Etkenler
- Uluslar arası Organizasyonlar
- Türkiye'nin Siyasal Coğrafyası

Kavramlar

– Ülke :

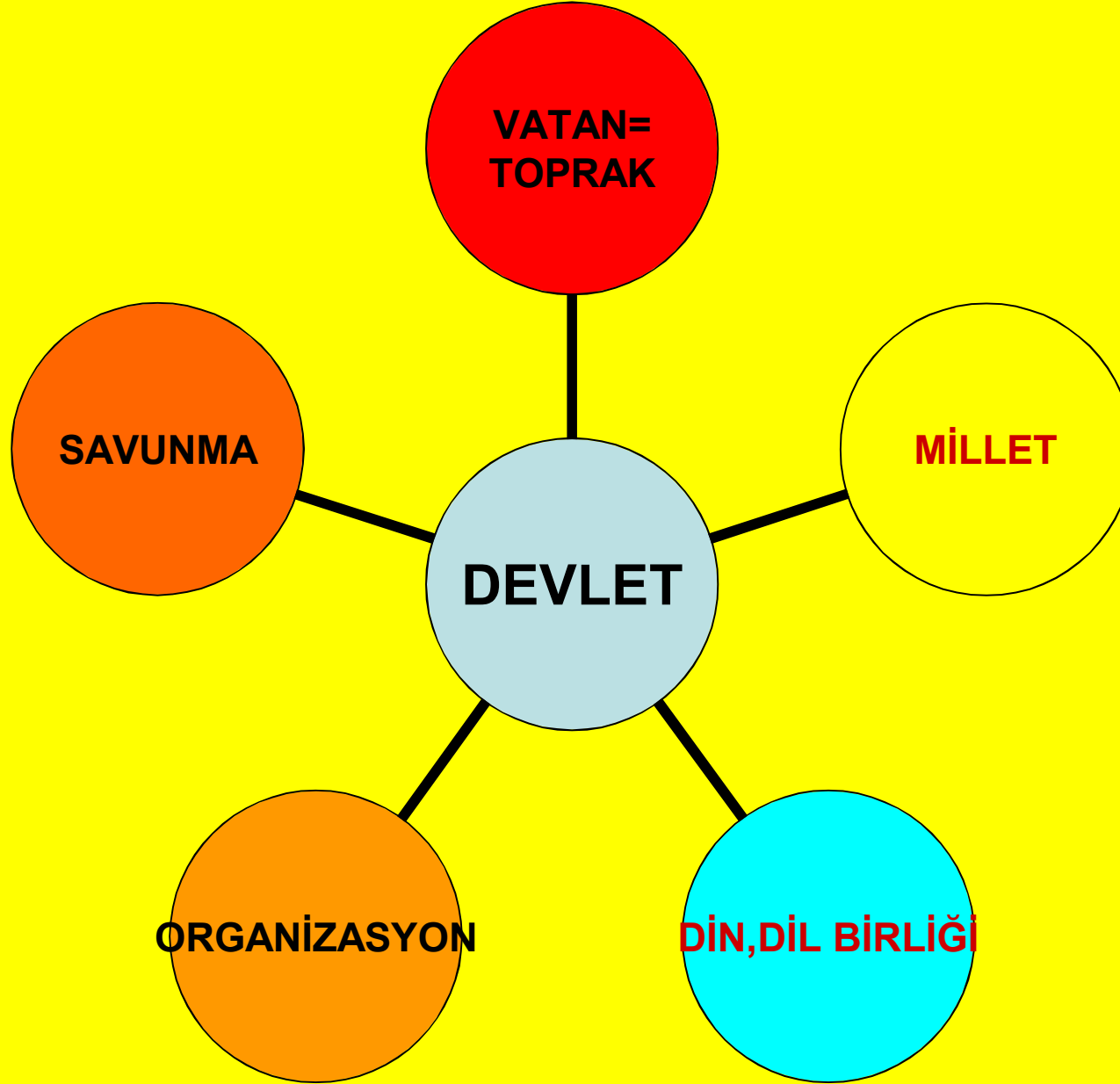
- Yeryüzünün bütünü, yada bir parçası, hatta çok küçük bir kesimi coğrafi anlamda ülke olarak tanımlanır.
- Siyasi anlamda: Ortak değerler sahip toplulukların kendileri için yaşam alanı olarak seçip, çeşitli mücadeleler sonucu sahiplenmiş oldukları alanlar.

– Devlet :

- Bir ülkeyi diğer ülkeler arasında temsil eden ve ülke içindeki yönetimi sağlayan siyasal oluşum

– Siyaset:

- Belirli hedef ve amaçlara ulaşmak için geliştirilen düşüncelerin uygulamaya konulması yolundaki davranışlar

BAZI KAVRAMLAR

- **Jeopolitik**
- **Jeokültür**
- **Jeoekonomi**
- **Jeostrateji**
- **Jeodinamik**

jeopolitik

- **JEO=YER**
- **POLİTİK=KRİTİK ETME, DEĞERLENDİRME, POLİTİKA ÜRETME**
- **JEOPOLİTİK=YERİN SAĞLADIĞI POLİTİKA; Siyasi Coğrafyadan politikaya geçiş ve coğrafyanın bütün unsurlarıyla aktifleşmesi biçiminde tarif edilir.**
- **JEOPOLİTİK=BİLİM MİDİR?**

Kavramlar

– Jeostrateji :

- Yer stratejisi, Coğrafi etmenlerin ülkelerin askeri stratejileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi

– Jeopolitik :

- Devletlerin coğrafi özellikleri ile siyasetleri arasındaki ilişkileri inceleyen bilim dalı .
- Uluslar arası siyasette coğrafi etmenlerin güç ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesi

– Siyasal Coğrafya:

- Yeryüzünde meydana gelen siyasi oluşumların ve faaliyetlerin meydana geldikleri yerleri, oluş nedenlerini, ve biçimlerini, yarattığı etkileri, coğrafi prensipler çerçevesinde araştırıp inceleyen ve sonuçlarını bir sentez halinde ortaya koyan Beşeri coğrafya dalı

Konusu ve İnceleme Alanı

- **Devletle yer arasındaki (İnsanla yeryüzü arasındaki) ilişkileri;**
  - **Siyasal organizasyonlar ile siyasi faaliyetlerin, coğrafi faktörler ile bağlantı ve karşılıklı etkilenmelerini konu alır**
- *** Coğrafi Faktörlerin, Siyasal organizasyonların oluşmasında ve iç politika ile dış ilişkilerindeki rolü,**
- *** Siyasal olaylar ve siyasal etkinliklerin coğrafi çevre üzerindeki etkileri,**
- *** Kamu hizmetleri ile ilgili politikaların tespitinde coğrafi faktörlerin etkileri ve bu politikaların uygulanması ile hangi coğrafi sonuçların meydana geldiğini araştırmak Siyasal coğrafyanın inceleme alanına girmektedir.**

Jeopolitik ve Siyasal Coğrafya

• Jeopolitik

- Devletlerin coğrafi özellikleri ile siyasetleri arasındaki ilişkileri inceleyen bilim dalı .
- Uluslar arası siyasette coğrafi etmenlerin güç ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesi
- Ekonomik ve siyasal coğrafya verilerine göre dış siyasetin saptanması
- Siyasi coğrafyadan Politikaya geçişi temsil eder
- Dünyayı çok yönlü olarak inceler ve yer politikaları üretir.

• Siyasal Coğrafya

- Yeryüzünde meydana gelen siyasi oluşumların ve faaliyetlerin meydana geldikleri yerleri, oluş nedenlerini, ve biçimlerini, yarattığı etkileri, coğrafi prensipler çerçevesinde araştırıp inceleyen ve sonuçlarını bir sentez halinde ortaya koyan Beşeri coğrafya dalı
- Coğrafyaya siyasi açıdan bakışı temsil etmektedir
- Dünyanın: Fiziki,beşeri, ve ekonomik olaylarının dağılışı, aralarındaki korelasyon ve sebep sonuçlarını inceleyerek siyasi açıdan değerlendirmeler yapar

Siyasal Coğrafyanın Ortaya Çıkışı

- **Siyasal Coğrafyanın ortaya çıkışı**
  - İnsanların çoğalıp topluluklar oluşturduktan sonra en elverişli alanlara sahip olma yarışı başlamış.
  - Kıtalar, adalar, denizler kapışılırcasına paylaşılmıştır.
  - Siyasal Coğrafya bu yarışla başlamış
  - Toplumlarda üzerinde yaşadıkları coğrafi ortamın kontrolünde, sahip oldukları sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarıyla, geliştirip uygulamaya koyduğu yaşam tarzları ve yeryüzünde izleyecekleri tutum ve davranışlarını yani SİYASET'lerini belirlemişlerdir

Jeopolitik görüşlerin gelişimi

- Jeopolitik görüşlerin gelişimi / Hakimiyet
  - Aristo, Strabon, Lucretius (İlk Çağ)
  - İbni Haldun (Orta Çağ)
  - Katip Çelebi, Naima, Evliya Çelebi
  - Bodin, Montesquieu, Ritter
  - RATZEL, Kjellen, Haushofer (Alm.)
  - Mackinder
  - Mahan, Spykman,(ABD)
  - Blache (Fr)
- Siyasal Coğrafya yönüyle ,Ortak noktaları :
  - Elverişli doğal kaynaklara sahip alanlar (ülkeler) üzerinde oluşan devletlerin güçlü ve uzun ömürlü olacaklarını
  - Uluslar arası ilişkilerde güçlü devletlerin sürekli ön planda yer alıp Dünya Siyasetini yönlendirecekleri
  - Ve Devletlerin güçleri oranında Dünya sahnesinde rol alabilecekleri

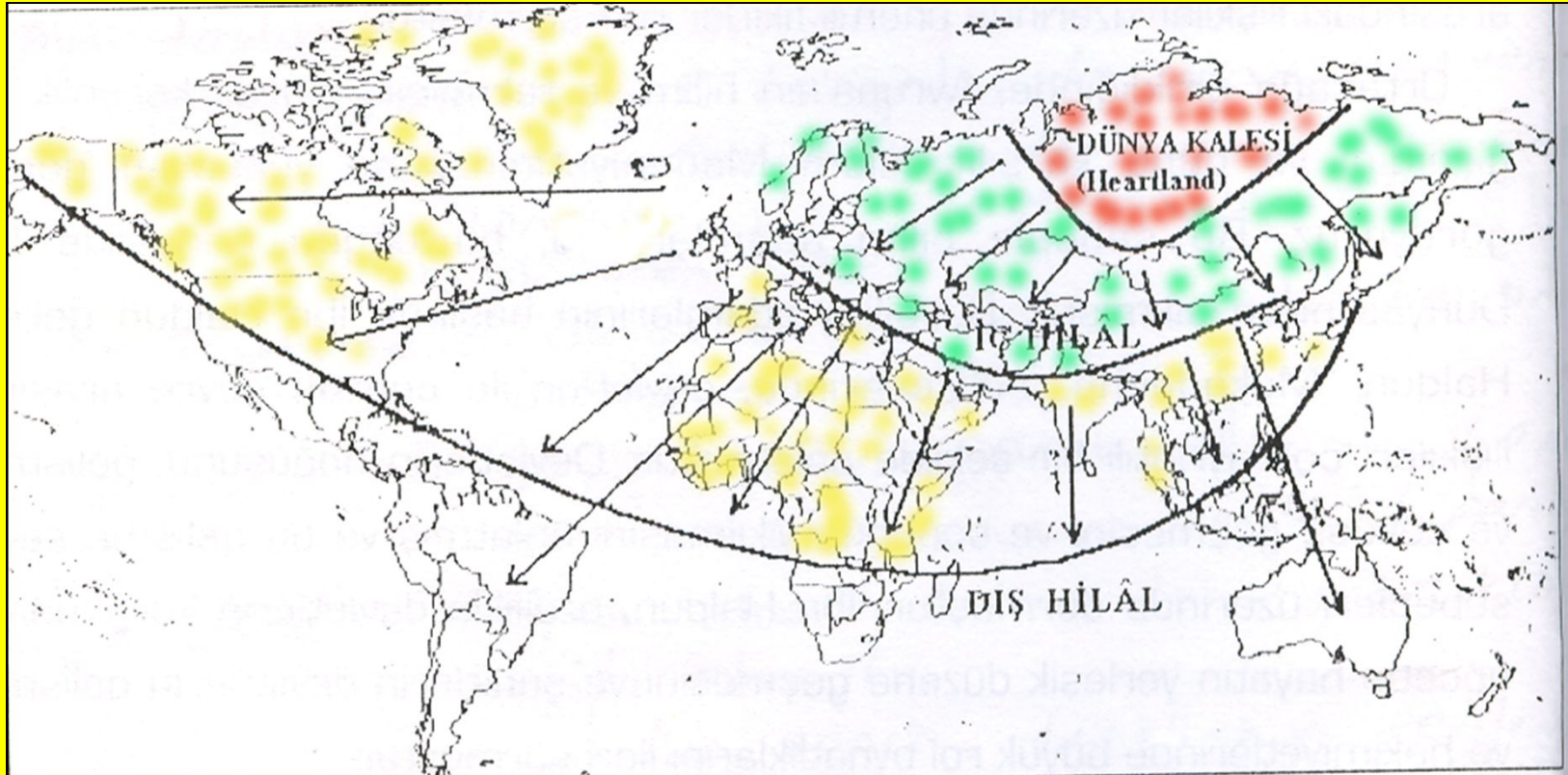
Siyasi Coğrafya ile ilgili Başlıca Görüşler

- **Kara Hakimiyet Teorisi**
- **Kenar Kuşak Hakimiyet Teorisi**
- **Deniz Hakimiyet Teorisi**
- **Hava hakimiyet Teorisi**
- **Kuşatma Teorisi**
- **Yeni Domino Taşları Teorisi**
- **Tarihin Sonu Teorisi**
- **Medeniyetlerin Çatışması Teorisi**
- **Medeniyetlerin Bütünleşmesi Teorisi**
- **Büyük Satranç Tahtası Teorisi**
- **Merkezi Türk Hakimiyet Teorisi**

Kara Hakimiyeti Teorisi :

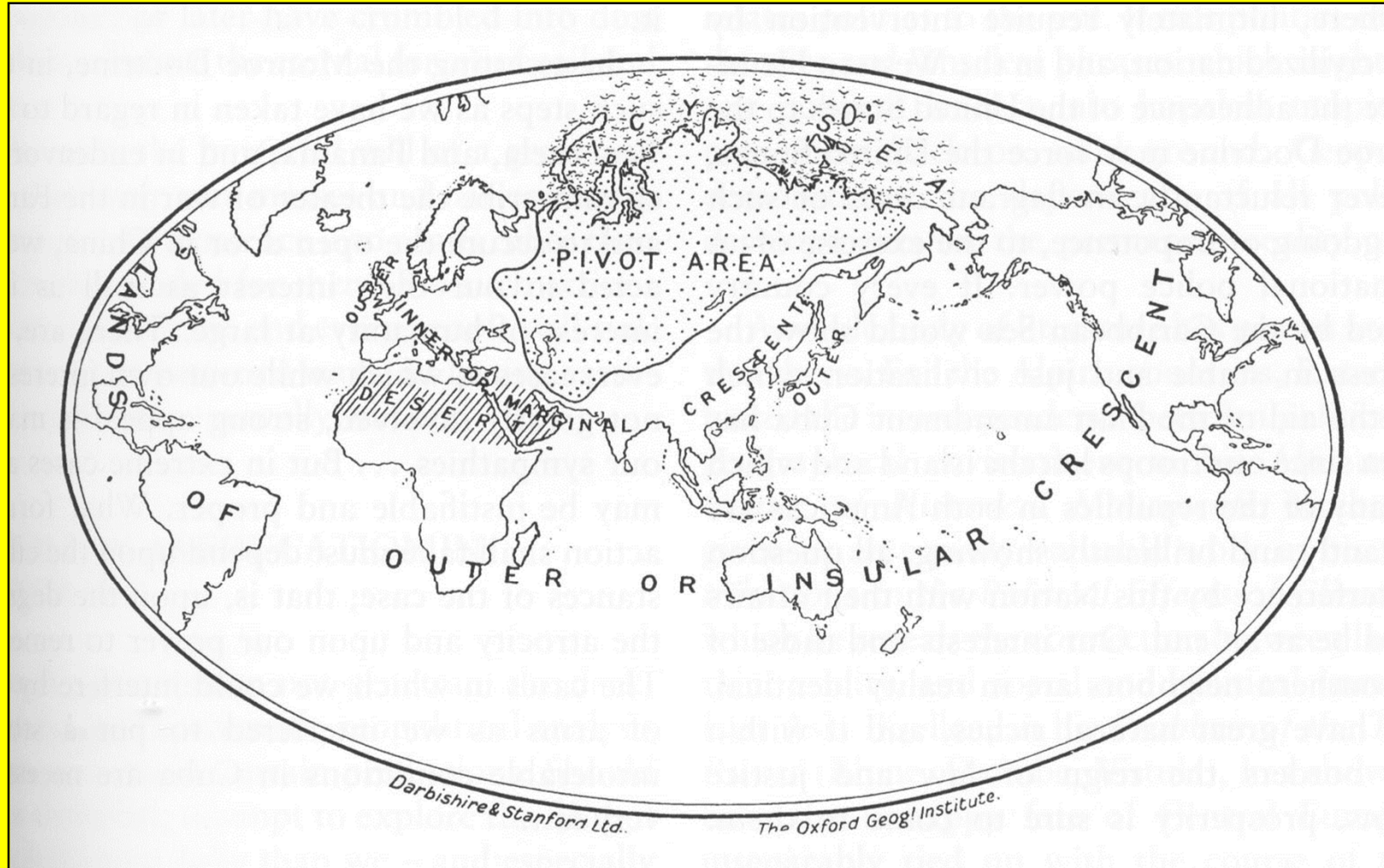
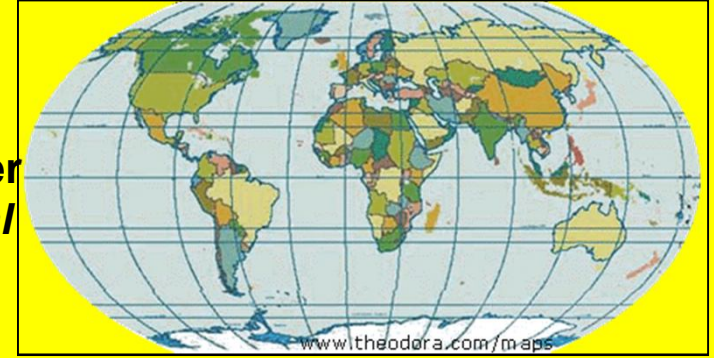
İngiliz Sys. Coğr. H.J. MACKINDER (1861-1948)

- *Asya, Avrupa, Afrika : Dünya Adası,
- *Doğu Avrupa ve Sibirya HEARTLAND (Kalp Sahası)
- * Balkanlardan Çin'e kadar uzanan saha İÇ HİLAL (RİMLAND)
- *Amerika,Afrika, Avustralya- Japonya : Dış Hilal / D.A.'nın uyduları
- Doğu Avrupaya Egemen olan Heartland'a hakim olur,Kalp Sahasına egemen olan, önce İç Hilal'e sonra Dış Hilal'e egemen olur.

H. J. Mackinder : *Doğal Güç Merkezleri Haritası*
(Map of the 'natural seats of power', Halford J. Mackinder
(1904) 'The Geographical Pivot of History', *Geographical
Journal*)

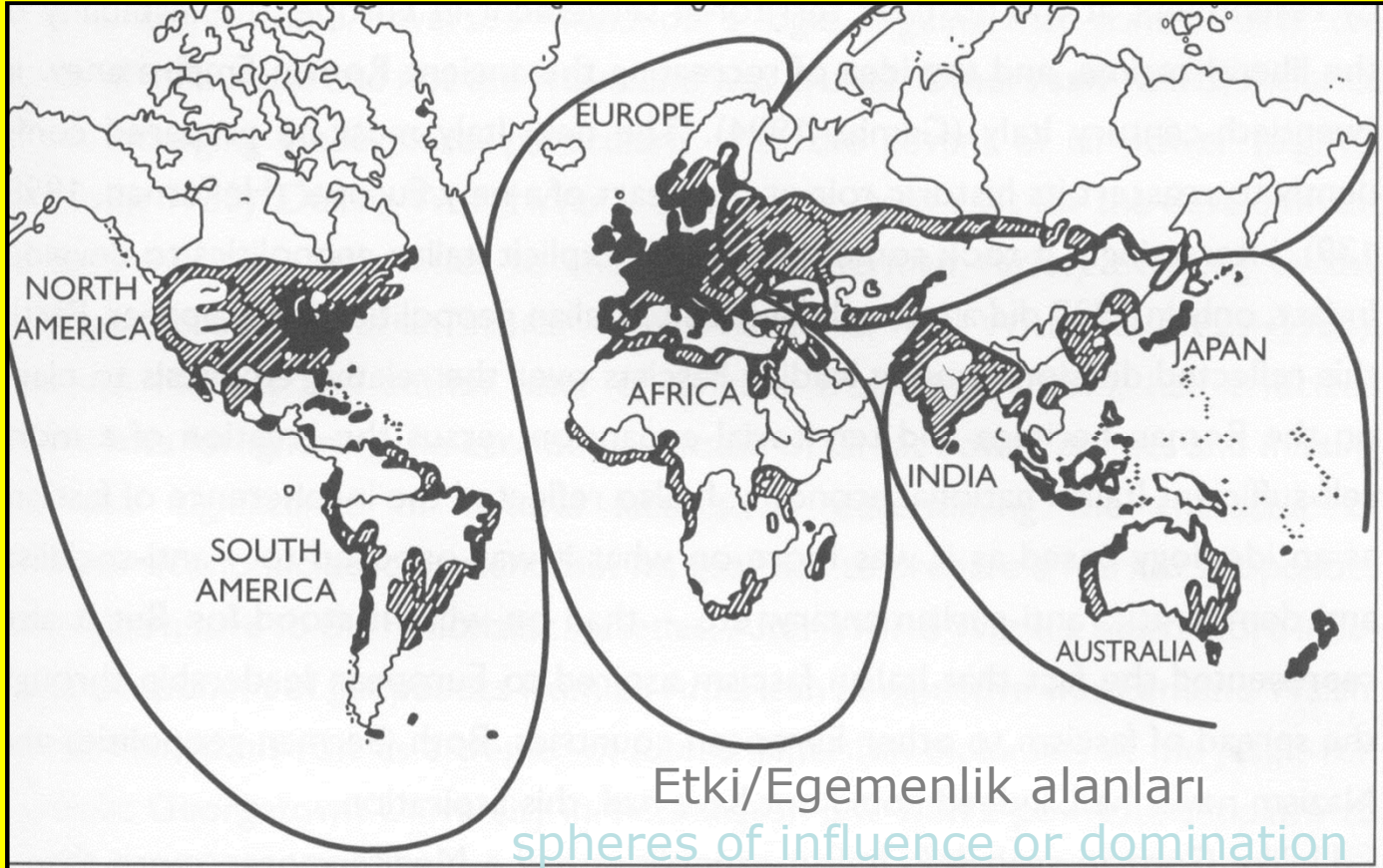

Haushofer'in Pan bölgeler modeli

(pan-region model)

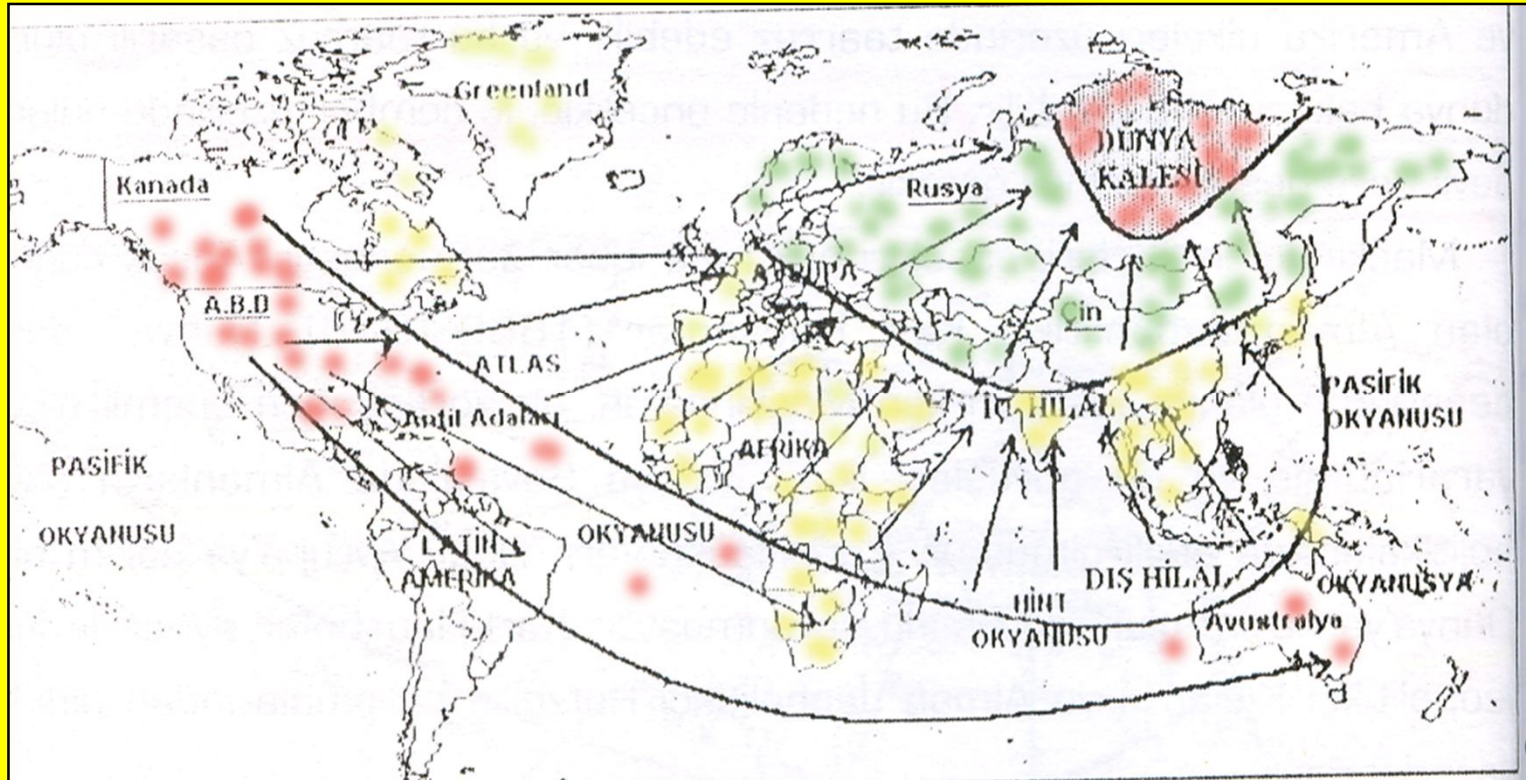
Etki, Egemenlik Alanları

- Kara hakimiyetine dayanan bir diğer görüş : Bölgesel Birlik (Pan-Rejion)
- Pan-American, Pan-Avrupa, Pan-Doğu Asya, Pan- Rusya
- Ekonomik bakımdan kendi kendilerine yeterli olduklarından dünya siyasetinde ayrı birer güç oluştururlar
- Pan rejionlar stratejik olmayıp daha çok ekonomik birlikler halindeydi

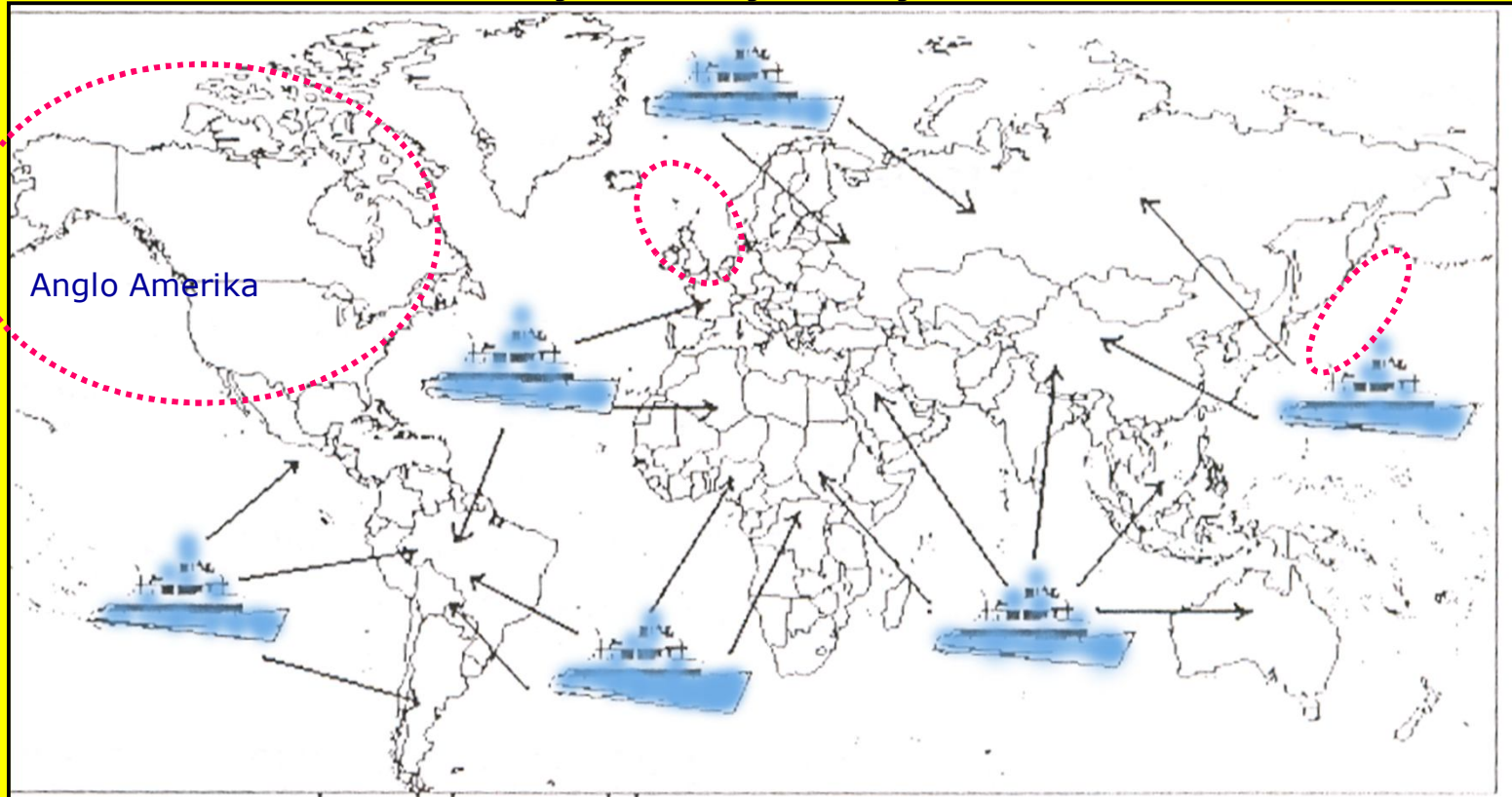
Kenar Kuşak Teorisi

- N.J. SPYKMAN (1843-1943) (ABD)
- Deniz Üstünlüğü üzerinde Duran Kara ve Deniz egemenliğini birlikte değerlendiren bir görüş
- Dünya Egemenliği Dıştan içeriye doğru gerçekleşir
- *K.Amerika'ya Sahip olan bir Ulus G. Amerika, Afrika ve Avustralya'ya *Buralara egemen olan, Batı Avrupa, balkanlar SW, S ve. SE Asya'ya, * ve sonunda Doğu Avrupa ve Asya'nın tamamına egemen olur

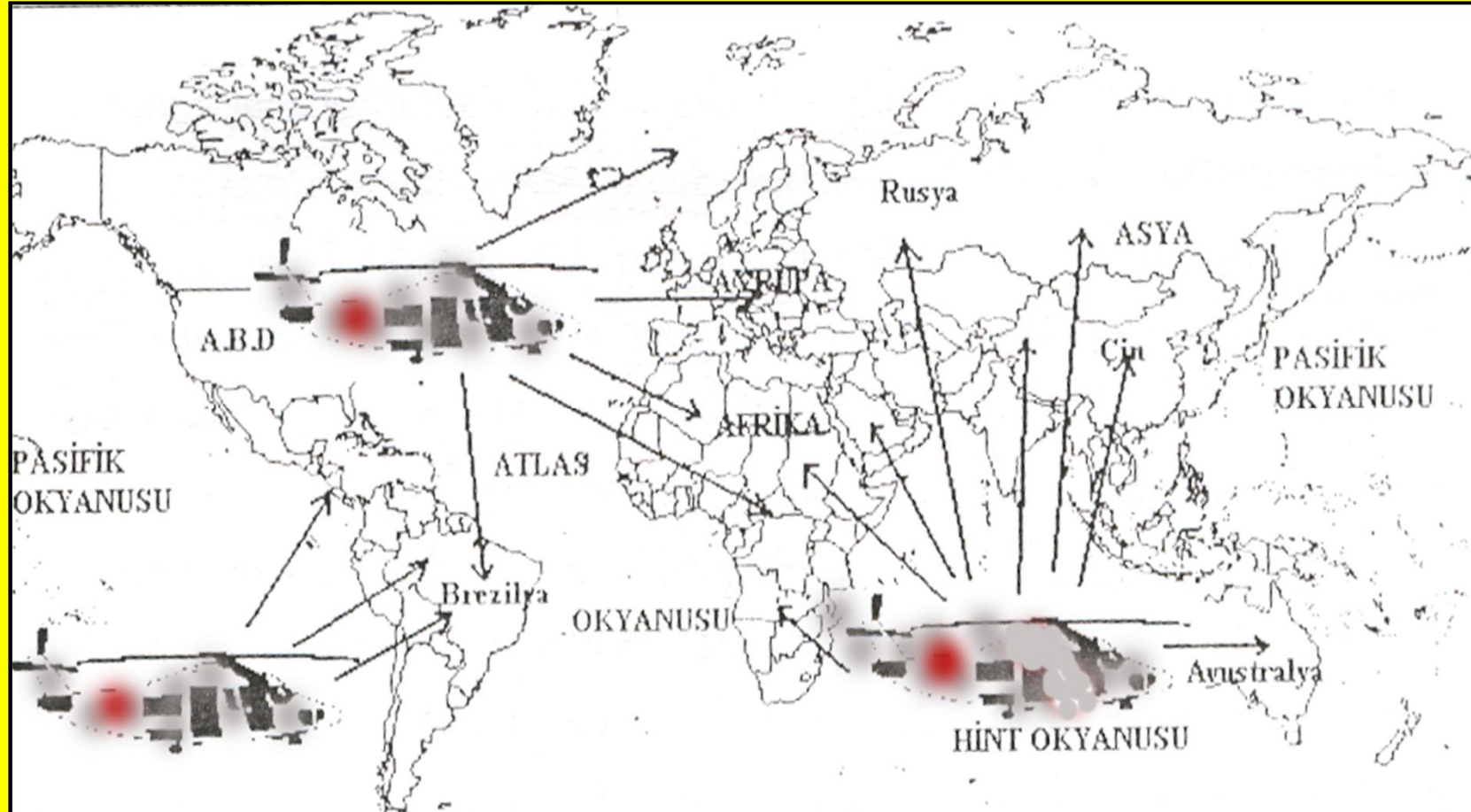
Deniz Hakimiyet Teorisi

- A.T. MAHAN (1840-1914) ABD
- “Denizlere hakim olan bir devlet Dünyaya hakim olur” , Dünyaya hakim olmanın tek şartı Denizlerde güçlü olmaktır.
- Deniz hareketi, kara hareketına göre daha kolay ve daha güçlüdür
- Deniz hareketinin bu üstünlüğünü Anglo Amerika kullanabilir, Avrasya’yı kuşatıp egemenliği altına alabilir
- Bu kuşatmayı yaparken, İngiltere, Almanya ve Japonya ile birlikte hareket edebilir
- Böylece Sovyet Rusya ve Çin’i kontrol edebilir

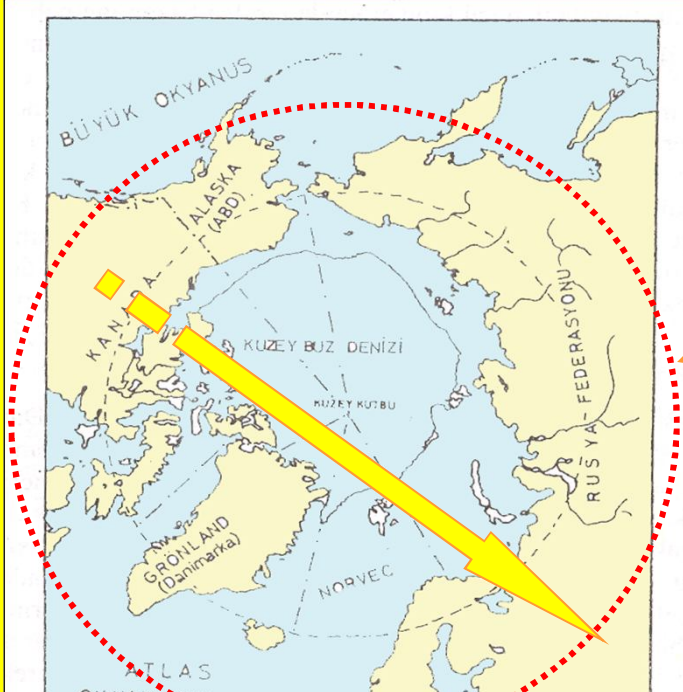

Hava Hakimiyet Teorisi

- Teorinin temelleri H. SCITACLIAN TARAFINDAN ATILMIŞ
- ABD'li Havacılar tarafından ileri sürülüp, benimsenmiş
- "Havaya hükmeden bir devlet Dünyaya egemen olur"
- G.Y. RENNER
- A.P. SEVERSKY

Hava Hakimiyet Teorisi

- **G.T.RENNER' göre :**
  - Hava yolları ve limanlar Avrasya'da genellikle toplanmaktadır
  - Kuzey Amerika'dan Kuzey Kutup bölgesinden Avrasya'ya kolaylıkla ulaşılabilir
  - Merkezi K.K.B. Olan Avrasya ve Kuzey Amerika yeni ve daha geniş bir HEARTLAND bölgesi oluşturmaktadır (Kanada ,ABD, İskandinav Ülkeleri, Rusya)
  - Batı Avrupa, Akdeniz Ülkeleri, S , E Asya Ülk. ve Meksika : Kenar / Kıyı Kuşağı Ülkelerini oluşturmaktadır
  - Kenar Ülkelerin Dışında "Saçak Ülkeleri" (S. Amerika Okyanusya, Afrika) yer almaktadır.

Hava Hakimiyet Teorisi

- **A.P. de Seversky**
  - Renner'in düşüncelerini benimsemiş
  - Dünyaya K.K. Bölgesinden bakmış
  - Bu bölgeye en yakın olarak Kuzey Amerika ve Sovyet Rusya yer almaktadır
  - Kuzey Amerikanın etki alanını Güney Amerika
  - Sovyet Rusyan'ın hava egemenlik alanı ise Güney ve Güneydoğu Asya ile Güney Afrika oluşturmaktadır
  - Kuzey Amerika ile Sovyet Rusya arasında kalan Avrupa'nın kıyı bölgeleri, Kuzey Afrika ve Orta Doğu, Dünyanın KALP SAHASINI oluşturur
  - Kalp sahası aynı zamanda karar sahasıdır ve bu bölgeye hakim olan bir güç Dünyaya egemen olabilir
  - Bölgenin kontrol altına alınabilmesi için kara ve deniz güçlerini hava gücünün emrine vermek gerekir

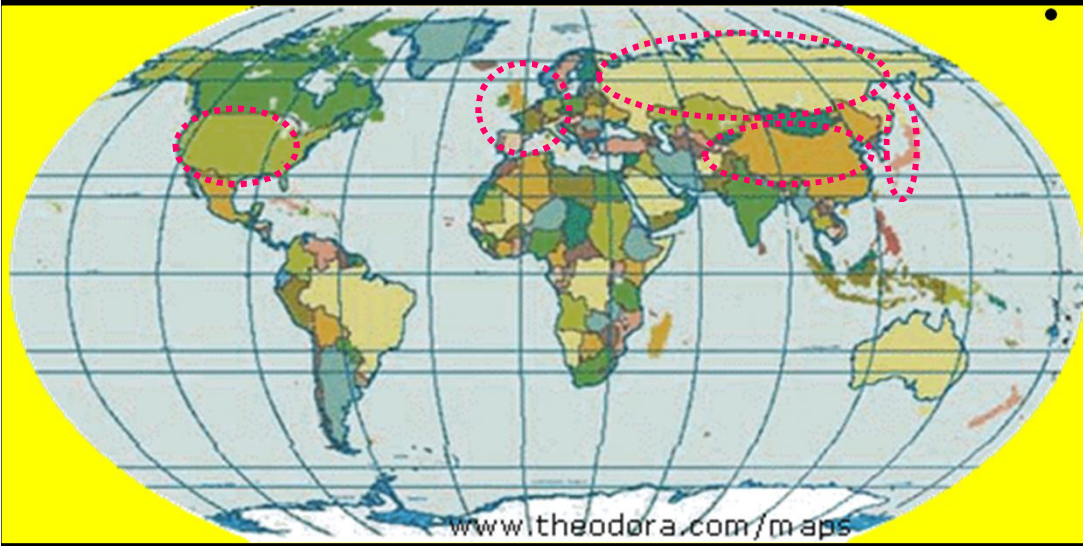
Kuşatma Teorisi

- 1990 lı yılların başında günümüz jeopolitikçilerince ortaya atılmış
- Dünya iki jeopolitik bölgeye ayrılmakta
  - Kıtasal Avrasya (Rusya ve Çin)
  - Deniz Ticaretine Bağımlı Bölge (ABD, Batı Avrupa ve Japonya)
- İkisi arasında kalan
- Ara Bölge / HASSAS BÖLGE (Orta Doğu, Afrika, S ve E Asya, Orta Asya, Okyanusya ve Doğu Avrupa) yer almakta
- Bu bölge Güç merkezleri tarafından sürekli kuşatma altındadır
- Bu bölgeler Potansiyel kriz alanları durumundadır.

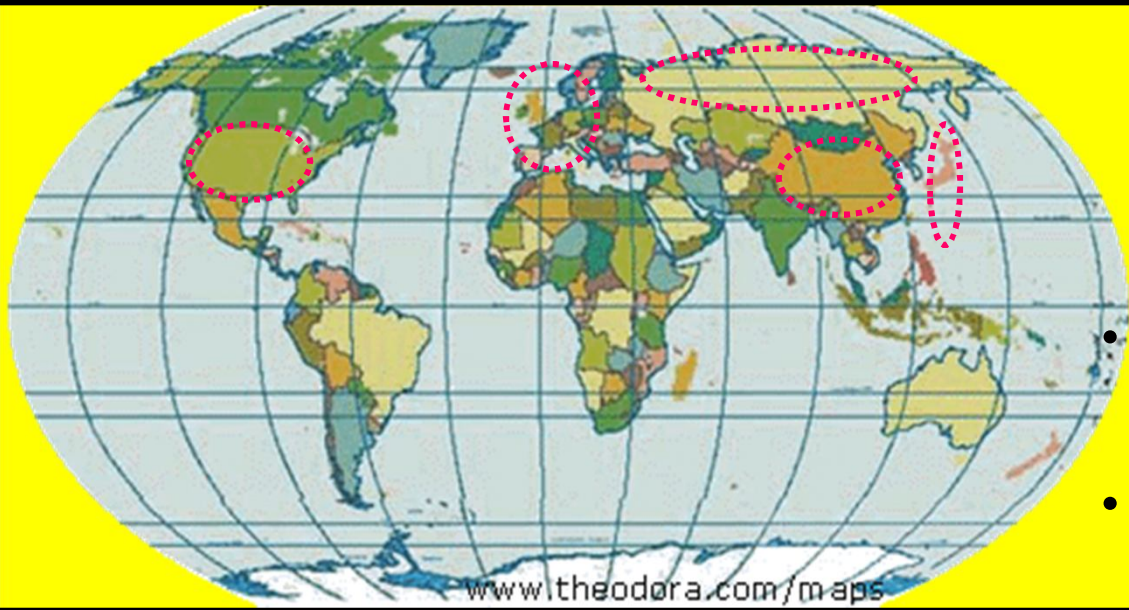

Yeni Domino Taşları Teorisi

- Ancak ara bölge içindeki tüm ülkeleri yönetmek bazen imkansız olabilir
  - Büyük öneme sahip olan bu Mihver devletlerden birinde ekonomik veya sosyo-politik sistem çöktüğünde , tüm ara bölgeyi etkileyebilir, dünyayı istikrarsızlığa sürükleyebilir
  - Mihver devletler için en büyük tehdit unsurları:
    - Aşırı nüfuslanma,
    - Göçler,
    - Etnik çatışmalar,
    - Çevre şartlarının bozulması,
    - Ekonomik bunalımlar,
- Hakim güçler Mihver devletlerin istikrarını bozacak bu tehdit unsurlarına karşı sürekli mücadele etmeli

Yeni Domino Taşları Teorisi

- Sovyet Bloku'nun çökmesinden sonra günümüz jeopolitikçilerince ortaya atılmış
- Büyük Güçler : ABD, Batı Avrupa, Japonya, Rusya, Çin
- Mihver Devletler : Büyük güçlerin dışında kalan ara bölgelerde konum, nüfus ve ekonomik durumları ile dünya istikrarını etkileyebilecek potansiyele sahip ülkeler (Türkiye vd. 10 ülke)
- Dünya egemenliği domino taşı özelliği taşıyan büyük güçlerin elinde
- Bu güç odakları kendi aralarında anlaşarak istikrarı sağlayıp dünyayı yönetebilir

Tarihin Sonu Teorisi

- **Francis FUKUYAMA (ABD) tarafından ileri sürülmüş**
- **Dünyadaki siyasi gelişmelerin tarihi değerlendirmelerini yapmış**
  - **Sovyetler Birliğinin çöküşü**
  - **Berlin duvarının yıkılışı**
  - **Romanya devrimi ,**
- **Dünya tek kutuplu bir sisteme gitmekte**
  - **Bu sistem; liberal, kapitalist, batı demokrasisi**
  - **İnsanoğlu tarih boyunca aramış olduğu ideal sistemi batı demokrasisinde bulmuştur**
  - **İnsanoğlu ideal sistemi bulduğuna göre tarih sona ermiştir.**
  - **Liberal demokrasi ve Pazar ekonomisi modern toplumlar için tek alternatiftir**
- **Küreselleşme uzun süre devam edecek , Çünkü;**
  - *** başka gelişme modeli yok**
  - *** Teknoloji ile yakın ilişkisi nedeniyle dünyanın en ücra köşelerini ulaşabilmekte**

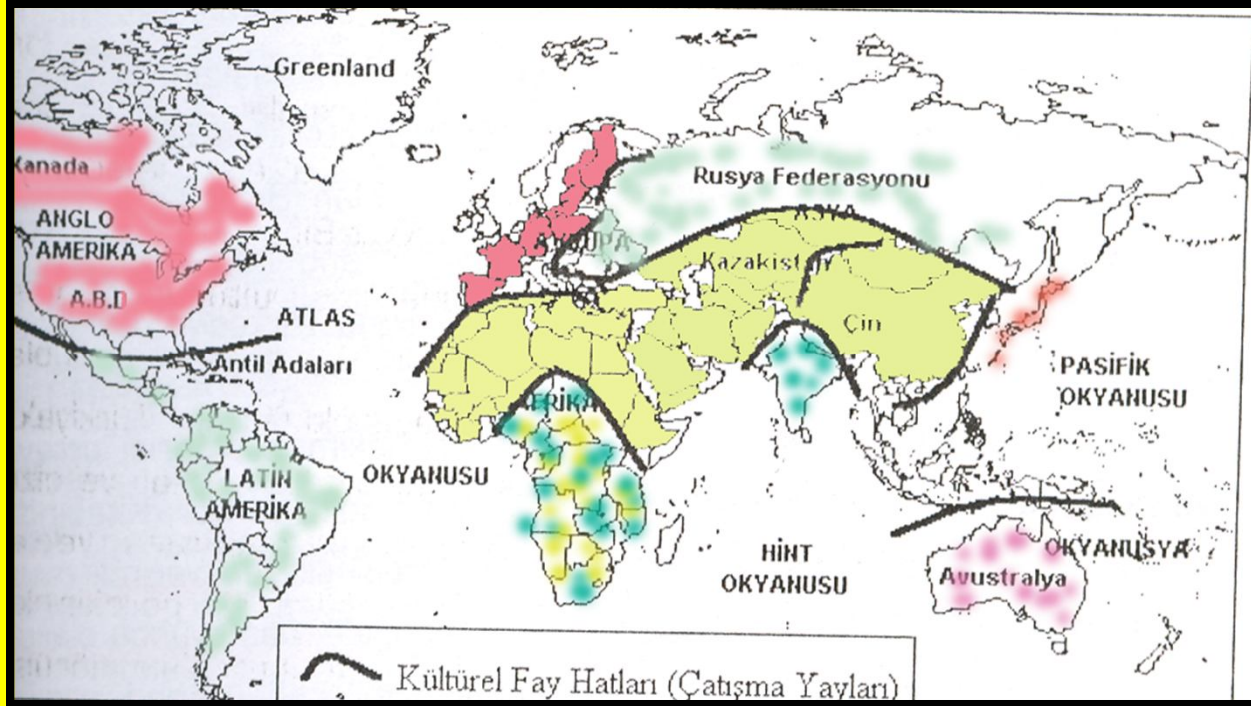
Medeniyetleri Çatışması Teorisi

- Samuel HUNTINGTON tarafından (ABD) Sovyetler birliğinin yıkılmasından sonra, 1993 de ortaya atılmış
- Yeni dünyada mücadelenin asıl kaynağı kültürel olacak
- Mücadele farklı uygarlıklara sahip grup ve milletler arasında olacak
- Medeniyetlerin çatışması Global politikaya hakim olacak

- Medeniyetler neden çatışacak :
  - Medeniyetler birbirlerinden dil kültür gelenek, DİN yoluyla farklılaşır
  - Fark medeniyetler arasında etkileşme gittikçe artıyor
  - Sosyal değişim ve modernleşme, kimlik değişimi, <Milli devleti zayıflatıyor> Fundamentalist hareketler artıyor
  - Ekonomik bölgeselcilik artıyor

Medeniyetlerin Çatışması Teorisi

- Medeniyetler arasındaki fay hatları geleceğin muharebe hatlarını oluşturacak
- Uzak olmayan bir gelecekte cihanşumul bir medeniyet olamayacak, bunun yerine beraber yaşamayı öğrenmek zorunda kalan farklı medeniyetlerden oluşmuş bir dünya olacak

Medeniyetlerin Bütünleşmesi teorisi

- Bary BUZAN ve Gerald SEGAL (İng.) tarafından ortaya atılmış
- Medeniyetleri çatışmasına karşı
  - Huntington medeniyet kavramını yanlış anlıyor
  - Medeniyetlerin devletler gibi sınırları olduğu ve bir bütünlük içerisinde davranabilecekleri düşüncesi hata
- Gelecekte medeniyetler çatışması olamayacak
- Batı medeniyeti medeniyetleri birbirini karışmasını sağlayacak
- Batı medeniyeti alternatifsiz olarak dünyaya hakim olacak
- Medeniyetlerin bütünleşmesi gerçekleşebilir mi?

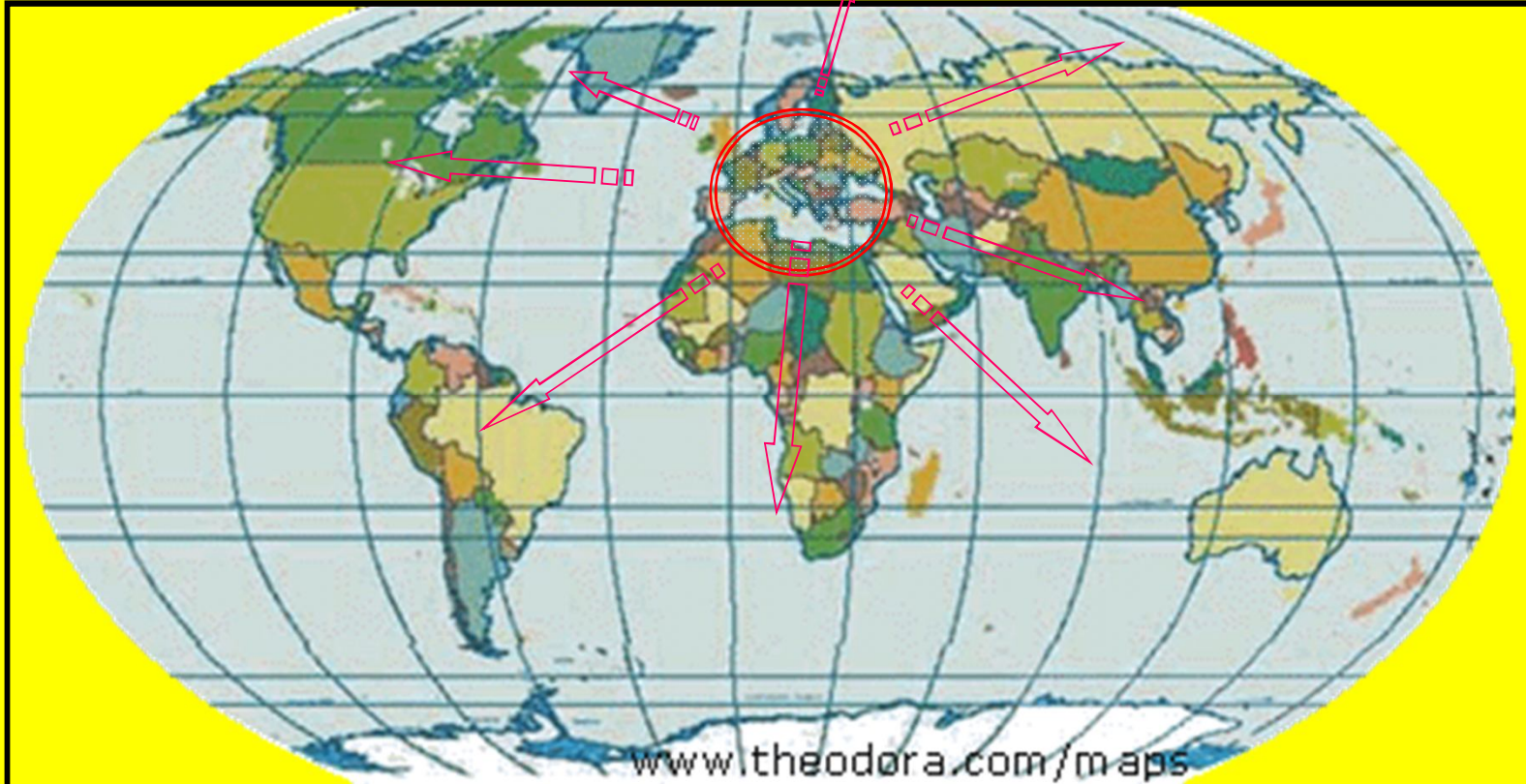
Büyük Satranç Tahtası Teorisi

- Brezszinski : ABD Str. ve Ulsl. Gvn. Dnşm:,
- Dünyayı büyük bir satranç tahtasına benzetiyor,
- En verimli alan AVRASYA,
- Oyun alanında baş oyuncu ABD,
- Avrupa : Demokratik köprübaşı, Demokrasinin bekçisi

Merkezi Türk Hakimiyeti Teorisi

- Ramazan ÖZEY
- Asya, Avrupa Afrika'nın birleşme noktasında yer alan ANADOLU dünya kalesini (Heratrtland) oluşturmaktadır
- İç Çember : Anadolu'yu çevreleyen Balkan yarımadası, Kafkaslar, Ortadoğu
- Bunun dışında kalan alanlar Dış Çember/ Dünya adasını oluşturmaktadır
- Dünya kalesini elinde bulunduran, iç çembere hükmeder. İç çembere hükmeden ise dünyaya egemen olur.

BİR FIKRA ARASI

- Milletvekilinin biri bir köyü gezerken, bağlı olduğu değirmeni döndüren bir eşek görmüş. Yanındaki köylüye sormuş;
- - Bu eşeğin boynundaki zil ne işe yarıyor?
- - Efendim, demiş köylü, o zil sustuğunda eşeğin durduğunu anlıyorum. Müdahale edince tekrar harekete başlıyor.
- - Akıllıca ,demiş vekil.
- - Peki eşek olduğu yerde durup, başını sağa sola sallarsa nereden anlayacaksın durduğunu?. Köylü çok güzel ve düşündürücü bir cevap vermiş. Demiş ki köylü;
- -Anlayamam ama, ne gezer efendim sizin gibi akıllı eşek buralarda.

- **Dünya üzerinde yaşayan devletler varlıklarını sürdürebilmek için güçlü olmak zorundadır**
- **Devletlerin güçlü olması :**
  - **Yaşadığı coğrafyanın sahip olduğu avantajlar ve,**
  - **Üzerinde yaşayan insanların çalışmalarıyla ortaya koyduğu dengelere bağlıdır**
- **Devletlerin uzun yada kısa ömürlü olmaları**
  - **Mekan avantajı yanında,**
  - **Zamanı iyi değerlendirme ve üstün yer politikaları üretmeleriyle yakından ilişkilidir.**

DÜNYAYA EGEMEN OLMANIN TEMELLERİ

- ***17. YY. da Hollanda,**
*19. YY. da İngiltere,
*20.YY ortalarında ABD, dünyaya hakim olmuşlar
- **Hegemonya :**
  - **EKONOMİK,**
  - **Politik,**
  - **İdeolojik,** yönden sağlanmış
- **Hakimiyetin esas unsurlarını :**
  - Üretim,
  - Ticaret,
  - Sermaye, oluşturmaktadır
- **Hakimiyeti güçlendiren diğer unsurlar :**
  - Diplomasi ağı,
  - Askeri Güç,
  - Çeşitli bölgelerde Üs'ler kurma

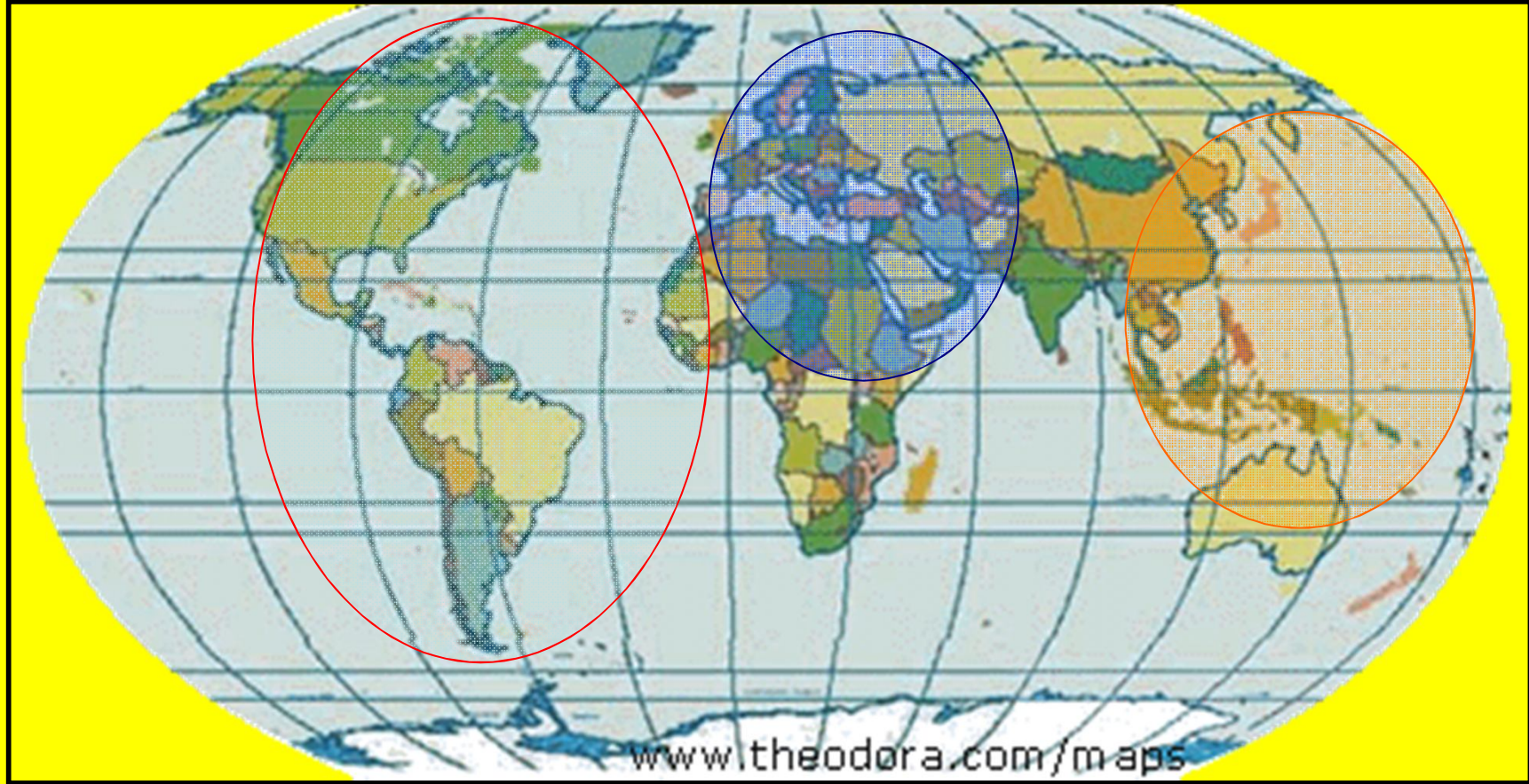
Siyasal Coğrafya ve Jeopolitik İle İlgili Son Gelişmeler

- **II. Dünya savaşından sonra jeopolitik ve jeostratejik açıdan önemli değişimler meydana gelmiş**
- **Soğuk savaş döneminde dünya ticari ve askeri açıdan yeni bir yapılanma dönemine girmiş**
- **İki süper güç etki alanlarını genişletmek için kıyasıya mücadeleye giriştiler**
- **Sovyetler Birliği'nin dağılması ile dünyada yeni bir yapılanma dönemi başladı**
  - **Devletin ekonomideki baskısının giderek azalması**
  - **Rekabete dayalı serbest piyasa ekonomisi güçlenmesi**
  - **Ülkeler arasında sermayenin serbest dolaşımı**
  - **Küreselleşme ve Uluslararası işbirliğinin artması**
- **1990 lı yıllardan itibaren alternatif jeopolitik senaryolar üretilmeye başlandı, jeopolitik ve jeostratejik durumları ile ekonomik gelişmişlikleri göz önüne alınarak**
  - **Dünya doğu- batı**
  - **Kuzey – Güney olmak üzere iki bölgeye ayrılmış.**

Jeoekonomi

- 1991 de Sovyetler birliğinin dağılması ile dünya genelinde yeni bir siyasi-ekonomik yapılanma süreci başlamıştır
- Jeoekonomi jeopolitik ve jeostratejinin önüne geçmiştir
- Günümüz dünyası ekonomik güç ve coğrafi konumları dikkate alınarak üç bölgeye ayrılmıştır
  - Asya Pasifik bölgesi (Lideri Japonya)
  - Avrupa Birliği (Lideri Almanya)
  - Pan Amerika bölgesi (Lideri ABD)

Asya Pasifik bölgesi (Lideri Japonya)
Avrupa Birliği (Lideri Almanya)
Pan Amerika bölgesi (Lideri ABD)

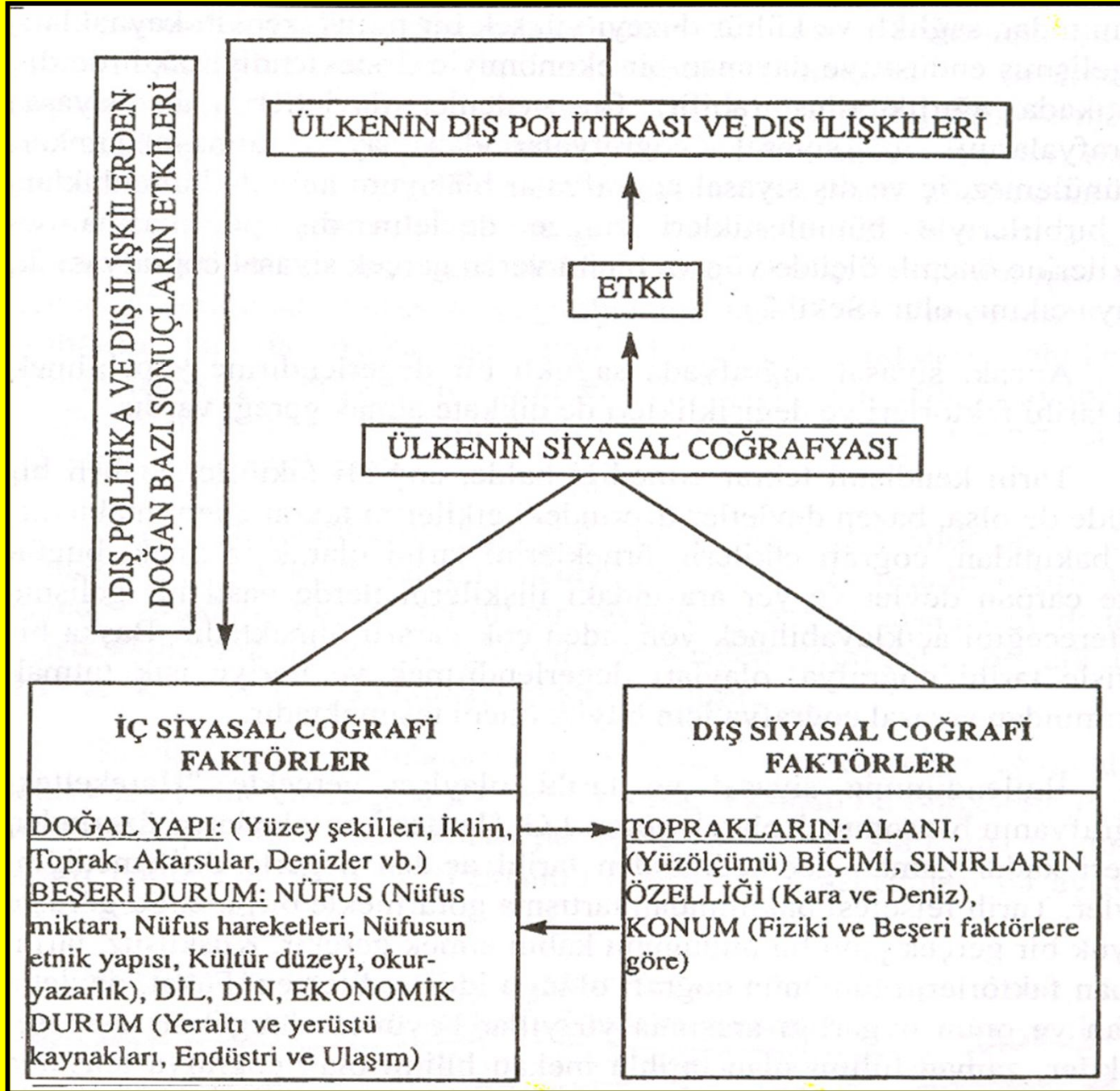
Jeoekonomi

- **Dünyada ideolojik, siyasal ve etnik gruplaşmalar giderek zayıflamakta,**
- **Ticaret ve Ekonomik Kuruluşlar, ulusların tanınması ve uluslar arası siyasal etkinliğinde önemli rol oynamakta,**
- **Jeopolitik durum eski önemini yitirmekte, Jeoekonomiye doğru kayış gözlenmektedir.**
- **Ekonomik yönden gelişmemiş ülkelerin jeopolitik konumları ne olursa olsun, gelişmiş ekonomilerin etki alanı içinde kalmaya mahkumdurlar.**

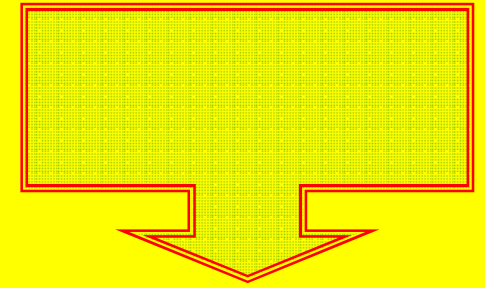
Siyasal Coğrafyayı Etkileyen Coğrafi Faktörler

- İç Siyasal Coğrafi Faktörler
- Dış Siyasal Coğrafi Faktörler

Siyasal Coğrafyayı Etkileyen Coğrafi Faktörler

Siyasal Coğrafyanın Dış politika ve Dış İlişkilerdeki Etkileri

Coğrafi faktörlerin İÇ POLİTİKADA etkileri :

- Devletlerin ekonomik fonksiyonları ile coğrafi faktörler arasında yakın bir ilişki bulunur
- Ekonomik kalkınma ile ilgili Planlamalarda ve politika oluşturulmasında ülkenin Beşeri ve Fiziki özellikleri dikkate alınır
- Bu planların uygulanması ve kamu hizmetlerinin nerelere ne ölçülerde götürülmesi gerektiğinin tespitinde coğrafi faktörler büyük ölçüde etkilidir
- **İç Siyasal Coğrafi Faktörler**
  - **Fiziki faktörler**
    - İklim
    - Yüzey şekli
    - Toprak
    - Akarsular
    - Denizler vd.
  - **Beşeri Faktörler**
    - Nüfus
      - » Sayısı
      - » Hareketleri
      - » Etnik yapısı
      - » Kültür düzeyi vd.
    - Dil
    - Din
  - **Ekonomik Durum**
    - Yeraltı ve yerüstü kaynaklar
    - Endüstri
    - Ulaşım

Coğrafi faktörlerin DIŞ POLİTİKADA etkileri :

- **Günümüz Dünyasında Uluslararası ilişkileri en fazla etkileyen konular**
  - Sınır, Toprak ve Azınlık sorunları
  - Kıta sahanlığı ve karasuları sorunları
  - Deniz Hukuku
  - Ticari anlaşmalar
  - Global Strateji ve Güç Değerlendirmeleri
- **Bunların hemen tümü Coğrafi faktörlerle ilgili**
- **Ülkelerin Coğrafyasından doğan özellikler Uluslar arası ilişkilerini önemli ölçülerde etkilemekte**
- **Dış Siyasal Coğrafi Faktörler**
  - Alan
  - Sınır
  - Biçim
  - Konum

Siyasal Coğrafyayı Etkileyen Coğrafi Faktörler

Siyasal Coğrafyanın
Değişmeyen (Statik) Unsurları

ALAN

SINIR

BİÇİM

KONUM

ALAN

- **Bir devletin üzerinde kurulmuş olduğu toprak parçasının yüz ölçümüne alan denilmektedir.**
- **Ülkeleri alanları bakımından değişik sınıflara ayırmak mümkündür.**
- **Ülkemiz orta büyüklükteki ülkelere katılmaktadır.**

ÖDEV SORULARI

- **A.B.D, nereden nereye koşuyor?**
- **A.B.D, ne zaman, nerede ve nasıl duracak?**
- **Kendisi mi duracak?**
- **Yoksa durdurulacak mı?**
- **A.B.D durunca, Dünya Hâkimiyeti Bayrağını kim alacak?**
- **Dünya Hâkimiyeti bayrak yarışı, daha ne kadar süre devam edecek?**
- **A.B.D, nereden nereye koşuyor?**

BAZI KAVRAMLAR

- ÖKÜMEN:
- ANÖKÜMEN:
- SUBÖKÜMEN:
- **KAVRAMLARININ ALANLA İLİŞKİSİ VE TÜRKİYE ÖRNEĞİNİ TARTIŞALIM.....**
- **HANGİ SORUNLARA YOL AÇMIŞLARDIR.....**

Önemli bir konu dikkat

- Gerçekten tarihe bakılırsa düz ve erişilmesi kolay alanlarda kurulan devletler çabuk gelişmiş ancak kısa ömürlü olmuşlardır. Buna karşılık dağlık, erişimi zor olan devletler zor gelişmiş fakat uzun ömürlü olmuşlardır.
- **ANCAK:** değişen dünya şartlarında bu durum ortadan kalkmıştır. Tarihi ve jeopolitik olayları günün şartlarına göre yorumlamak gerekmektedir.

Sorularla tartışma

- **Soru 1:** Değişen dünya düzeni ne demektir?
- **Soru 2:** Dünya arenasında var olmak jeopolitik olarak ne anlama gelmektedir?
- **Soru 3:** Stratejik analizlerde olayın olduğu yer, tarih, veya olacağı yer, zamanı ve devletler neden önemlidir?

SİYASAL COĞRAFYADA STATİK FAKTÖRLER

ALAN

- RATZEL 'e göre: Devletin oluşması ve gelişmesinde en güçlü unsurdur,
- Küçük alanlı ülkeler ekonomik bakımdan gelişmeler bile her zaman geniş alan eksikliği duyarlar.
- Devletler toprakla ilgili istek ve ihtiyaçlarını
  - Ya geniş alanlara sahip olmak
  - Yada sahi olduklarının verimini artırmak yoluyla karşılarlar
- Hem daha kolay, hem de prestij sağlaması nedeniyle istila edip yayılma tarih boyunca bir çok ulus ve liderlerce tercih edilmiştir
- Alanlarını genişletmek için ;
  - Kültür Yayılması
  - İdeolojik ve Dinsel hareketler
  - Ticari faaliyetler
  - Zor kullanma , yolları ile yeni alanlar kazanmak isterler
- Sömürgecilik tasfiye edilmesine karşın, Ekonomik ve İdeolojik yollarla etki alanları kazanma ve genişletme çabaları sürmekte

Devletler İçin Alan Büyüklüğünün Sağladığı Avantajlar ve Dezavantajlar

- Alanın genişliği , doğal yapının çeşitliliği ,
- İnsanların yaşamasına elverişli olması ve yeraltı ve yerüstü zenginliklere sahip olması önemli
(Kanada, Rusya, Brezilya , Libya, Mısır, Avustralya)
- Kendine yeter bir ekonomik düzen kurma şansı
- Alan büyüklüğü nedeniyle, İstilasının güç olması
- Savaşın yıkıcı etkisinden bir bölüm alanların uzak kalması
- Uzaklık faktörüne dayanan Savunma kolaylığı

Devletler İçin Alan Büyüklüğünün Sağladığı Avantajlar ve Dezavantajlar

- Etnik gurupların çeşitliliği
- Ulaşımın yetersizliği
- Hükümet otoritesi ve kültürel etkilerin uzak yerlere yeterince götürülememesi
- Nüfus yoğunluğu ve ulaşım olanakları yeterli değilse askeri strateji için olumsuz etkide bulunabilmekte
- Toprağı geniş ancak nüfusu az ve nüfus dağılışı düzensiz ise; İç ve dış güvenliğin sağlanması ile kalkınmada sorunlar yaratır
- Politik bir güç olarak kabul edilen nüfus, alan ile birlikte düşünülürken kültür ve teknik düzeyi de dikkate alınmalıdır
  - Yunanistan - Belçika
  - Hollanda - Avustralya

Alan Büyüklüğü Üzerindeki Fiziki Yapının Etkileri

- Bazı coğrafyacılara göre :
- Doğal engellerin bulunmadığı geniş ovalarda, siyasal üniteler hızla gelişir, büyük imp. Kurulabilir,
  - Ancak Arazinin yeknesaklığı istilaları kolaylaştırdığından, kısa ömürlüdürler
- Rölyef bakımından çeşitlilik gösteren alanlarda yer alanlar ise daha uzun ömürlüdürler
- Dağlar, vadiler, küçük havzalar, adalar uzun ömürlü küçük siyasi ünitelerin oluşmasına olanak hazırlamıştır
- Günümüzde Alanın büyüklüğü ile doğal özellikleri arasında ilişki kurarken
  - Ülkenin iç siyasal coğrafyasını
  - Coğrafi konumunu
  - Teknolojik düzeyini birlikte düşünmek gerekir.

İlkçağlardan Günümüze Kadar Görülen
Alan Büyüklüğü Bakımından Devlet Tipleri

1. Şehir (Site Devletleri)

2. Feodal Nitelikli Devletler

3. Geniş Topraklı Devletlerle Milli Devletlerin ortaya Çıkışı

1 - Şehir (Site Devletleri)

- Mezopotamya : Ur, Uruk, Lagaş
- Fenike'de : Sur, Sayda
- Yunanistan'da : Atina, Isparta, Korent
- Ege Kıyılarında : Truva, Bergama
- Akdeniz Kıyılarında : Side , Perge İlkçağda güçlü devletlerdi
- **Vatikan**

2 - Feodal Nitelikli Devletler

Monako
Lihtenştayn
Andorra Prenslikleri
San Marino cum.

3 - Geniş Topraklı Devletlerle Milli Devletlerin ortaya Çıkışı

- **Geniş Topraklı Devletler (İmp.)**
  - Coğrafi keşiflerle ; İspanya, Portekiz, İng, Fr., Hol.,
  - Endüstri Devrimi ile : Britanya İmp, Rus İmp., Fr., ABD.
  - 19.yy. ikinci yarısında : Alm., İtalya
- **20. yy.da Yayılan Milliyetçilik hareketleri ile, bazı Geniş Topraklı Devletler Parçalanıp, Milli Devletler ortaya çıkmaya başladı**

Alan Büyüklüğü yönüyle Devletlerin Sınıflandırılması:

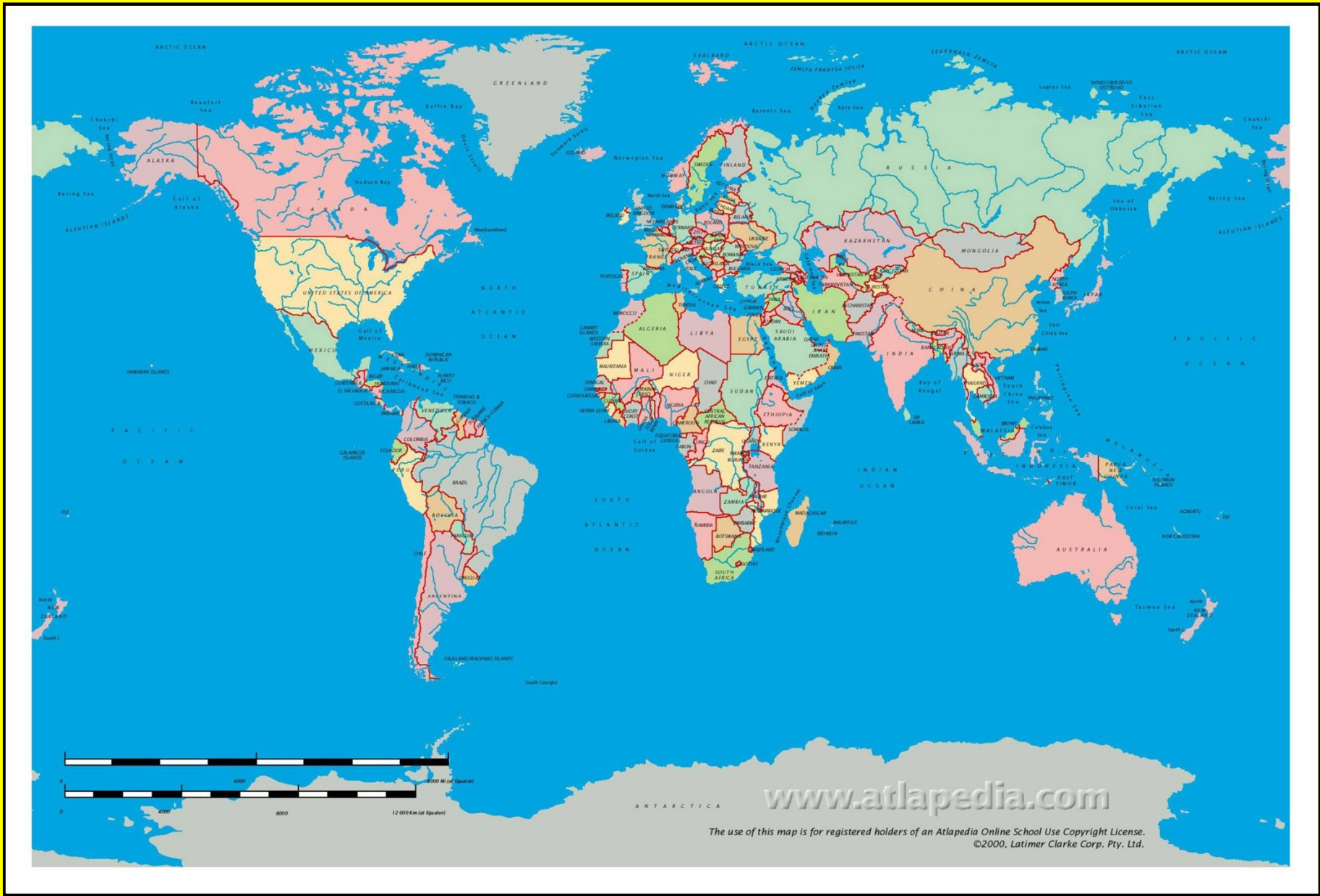
- **Transkontinental Devletler** 4
- **Sübkontinental Devletler** 3
- **Makrotop Devletler** (900 000 - 3 000 000 km²) 26
- **Mezotop Devletler** (40 000 - 900 000 km²) 96
- **Mikrotop Devletler** (1 000 - 40 000 km²) 33
- **Minitop Devletler** (1 000 km² den küçük) 35

SC

ÜLKE	ALAN GENİŞLİĞİ (km)²
RUSYA	17.075.000
KANADA	9.976.140
ÇİN	9.596.960
ABD	9.363.120
BREZİLYA	8.511.970
AVUSTRALYA	7.686.850
HİNDİSTAN	3.280.480
ARJANTİN	2.776.890
SUDAN	2.505.810
CEZAYİR	2.381.740
ZAİRE	2.345.410
SUUDİ ARABİSTAN	2.149.690
MEKSİKA	2.022.060

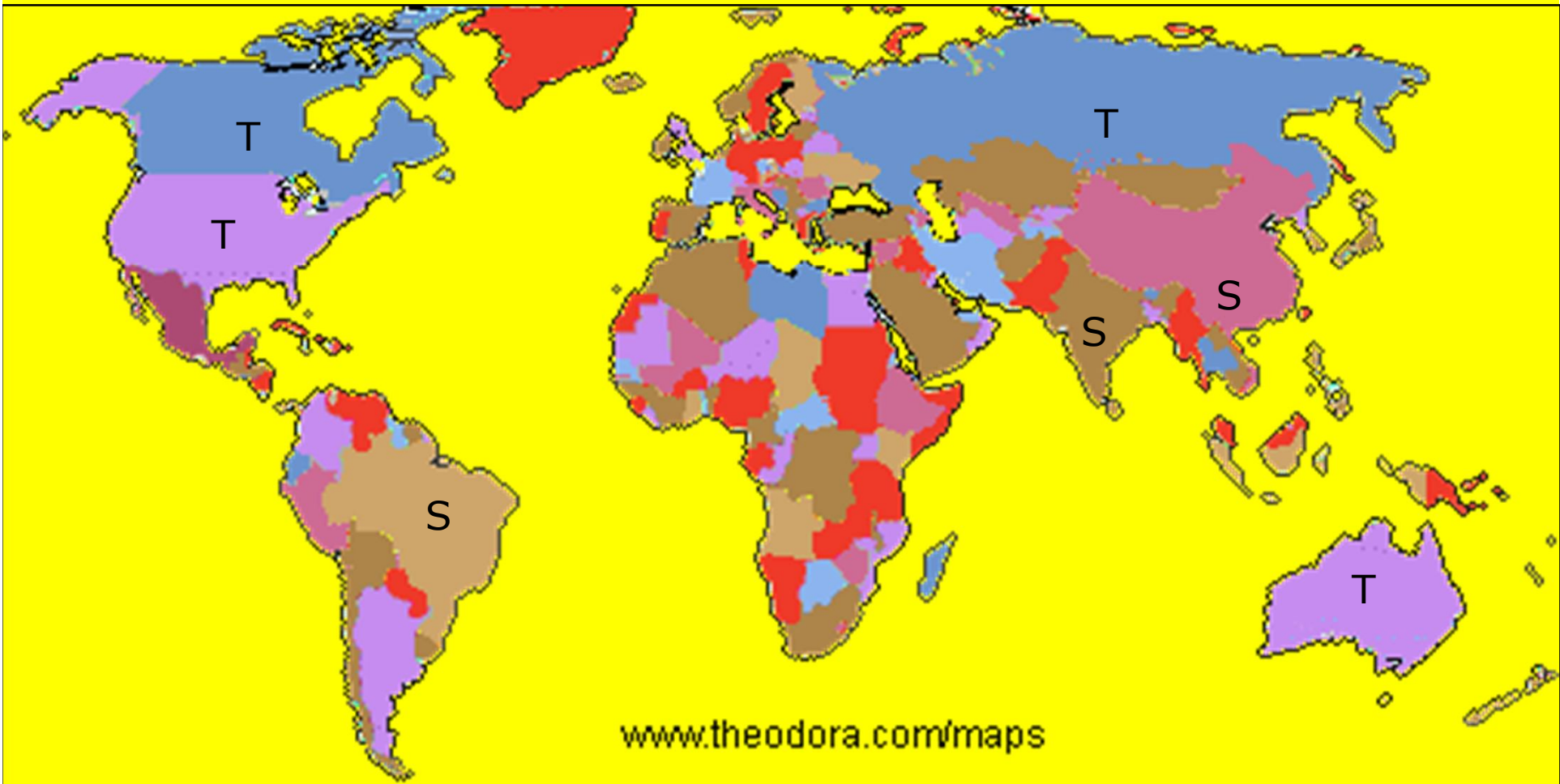
ENDONEZYA	1.904.350
LİBYA	1.759.540
İRAN	1.648.000
MOĞOLİSTAN	1.565.000
PERU	1.285.220
CAD	1.284.000
NİJER	1.267.000
ANGOLA	1.246.700
MALİ	1.240.000
ETİYOPYA	1.221.900
KOLOMBİYA	1.138.910
GÜNEY AFRİKA	1.221.040
BOLİVYA	1.098.580
MORİTANYA	1.030.000
MISIR	1.001.450

www.atlapedia.com

The use of this map is for registered holders of an Atlapedia Online School Use Copyright License.
©2000, Latimer Clarke Corp. Pty. Ltd.

BİÇİM

- **COMPACT**

- Siyasi Ve İdari Hizmet Ulaşımı
- Sınırlar nispeten kısa; Savunma kolaylığı
- Daha istikrarlı

- **Ancak :**

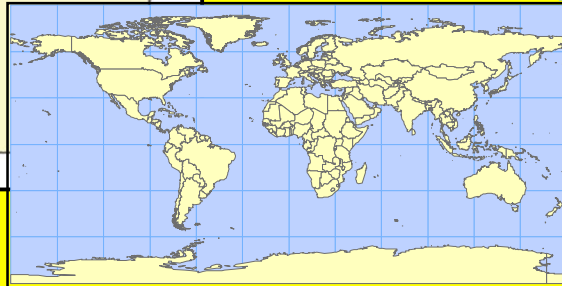
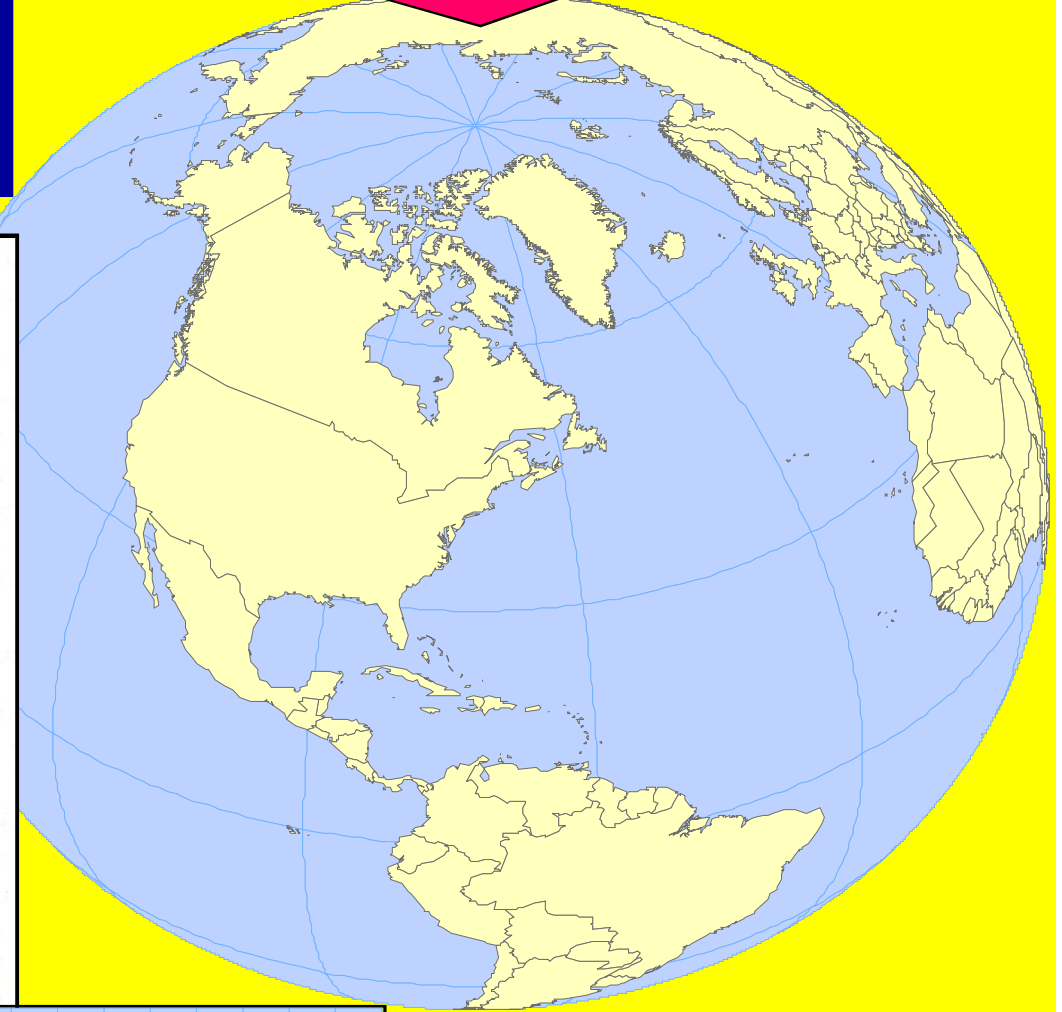
- Diğer (beşeri) faktörlerle birlikte değerlendirilmeli
- Şili, Norveç
- Çekoslavakya, Yugoslavya
- İspanya (Bask, Katolon)

Biçim yönüyle devlet tipleri

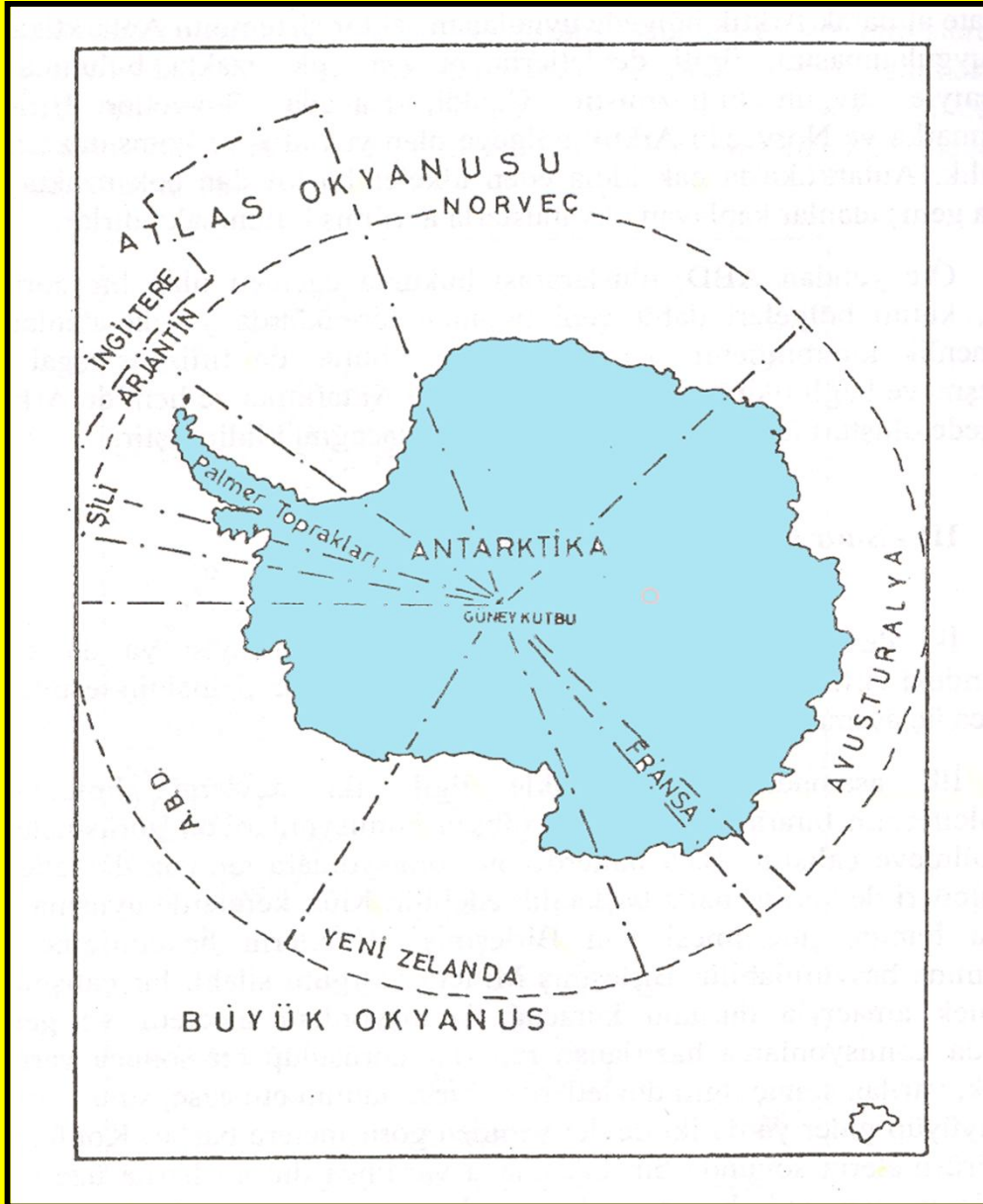
- **Toplu (Compact) Alanlı Devletler**
- **Uzunlamasına Alana Sahip Devletler**
- **Şekilsiz Alanlı Devletler**
- **Alanlarında ve Şerit Uzantıları Olan Devletler**
- **Alanı Birden fazla parçalı Devletler**
- **Enklav ve Eksklavlar**
- **Denizlerin Çevresinde oluşan Devletler**

Hava Ulaşımının Gelişmesi ve Arktik bölgenin Stratejik önemi

İddia ve Haklardan Doğan sınırlar

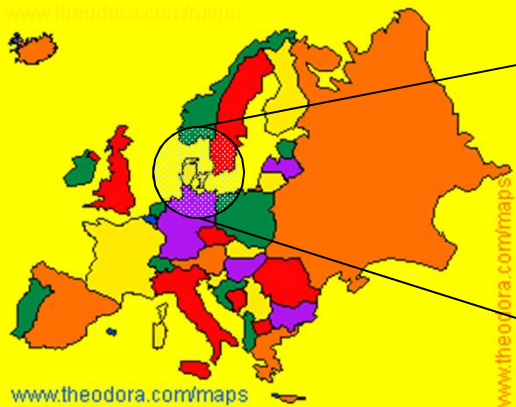
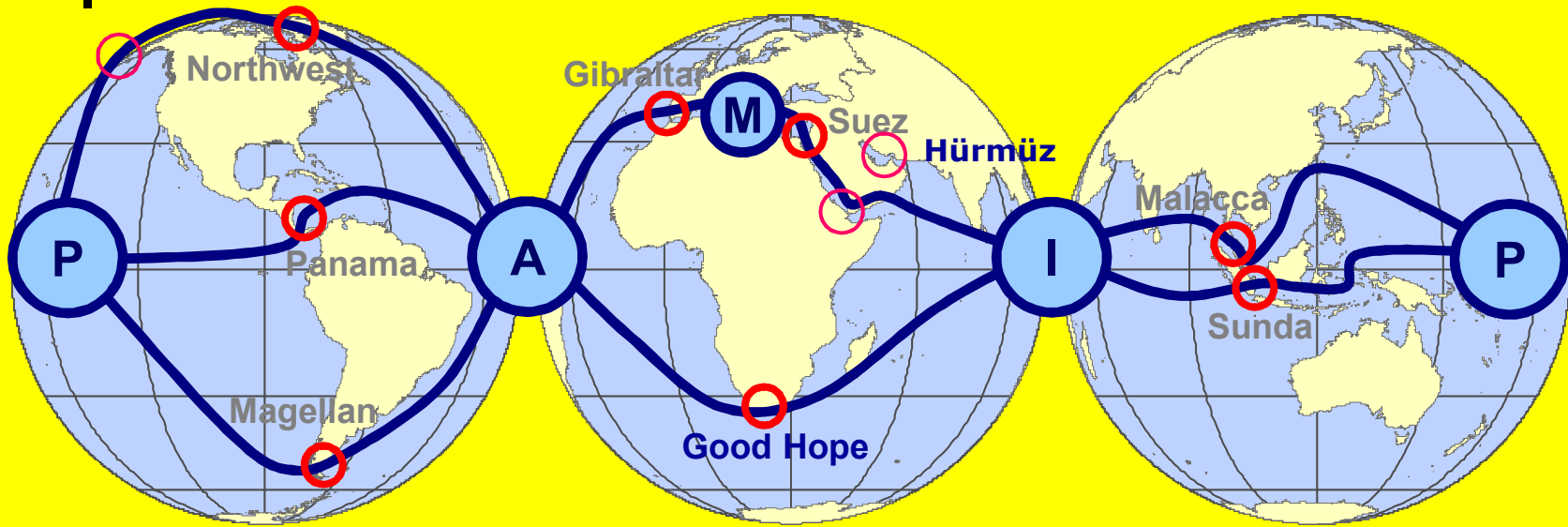

- Uluslar arası hukuk kurallarına göre dayanağı bulunmadığı halde bazı devletlerin talepleri, teorik karakterdeki bu tip sınırların ortaya çıkmasına yol açmıştır. (Arktika ve Antartika: sektör ilkesine göre meridyenler boyunca belirlenmiş, anlaşmazlıklar ve itirazlar var,tartışmalı)

Dar Deniz Geçitlerine (Boğazlar ve Kanallara) göre Konum

Dar Deniz Geçitlerine (Boğazlar ve Kanallara) göre Konum *Deniz Ulaşımı Alanları*

Sund Boğazı

Büyük Belt Boğazı

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

- Acaba Siyasi Olaylar Neden Coğrafyanın İçinde Yer Alır.....
- Politikayı Coğrafya Mı Belirler Yoksa Coğrafyanın Ülke Siyasetine Etkisi Yok Mudur?
- Devletler Neden Güç Dünyalarını Korumanın Her Zaman Coğrafyadan Geçtiğini Düşünür....